

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

Suomen YK-nuoret kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto näihin esitysluonnoksiin. Erityisesti keskitymme meille olennaisimpana valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin ehdotuksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §). Periaatteellisesti ymmärrämme ja kannatamme tavoitetta avustusprosessien sujuvoittamisesta ja selkeyttämisestä. Esitämme kuitenkin vakavan huolemme siitä, ettei kaltaisiamme nuorisovetoisia järjestöjä - eli järjestöjä, joissa nuoret usein vapaaehtoistyönä suunnittelevat ja toteuttavat kaiken toiminnan - ole riittävästi huomioitu uudistusta valmisteltaessa. Huolenamme onkin, että uudistus saattaa pudottaa kaltaisemme järjestöt valtionapukelpoisuuden ulkopuolelle tai merkittävästi vähentää samaamme tukea, mikäli kaltaisemme järjestöjen erityisiä lähtökohtia ei uudistusta täytäntöön pantaessa huomioida kunnolla. Tässä tilanteessa hallitusohjelman tavoite nuorten osallisuuden lisäämisestä kääntyykin pääläelleen, ja kaltaisemme järjestöt, joissa nuorilla on täysi omistajuus, jäävät jalkoihin.

Kaltaisissamme järjestöissä toiminnan edellytykset ovat jo lähtökohtaisesti varsin erilaiset kuin monilla isommilla avustuksen saajilla: palkallisia työntekijöitä ei ole joko lainkaan tai on vain yksittäisiä - usein osa-aikaisia - työntekijöitä. Sen sijaan kaikkea päätösvaltaa järjestöissämme käyttävät ja toimintaa toteuttavat itse nuoret, jotka antavat toiminnalle suuren osan vapaa-ajastaan ilman rahallista korvausta. Tämä onkin yksi toimintamme suurimpia rikkauksia, sillä se tarkoittaa nuorten täydellistä osallisuutta - sekä omistajuutta - toiminnassamme, ja pystymme sen kautta keskittämään toimintamme nuorten toiveiden ja tarpeiden mukaan. Samaan aikaan se kuitenkin väkisin vaikuttaa myös toimintamahdollisuuksiimme, sillä meillä on kaikki kansallisen kattojärjestön roolit ja velvollisuudet, joita kuitenkin - monista järjestöistä poiketen - toteutamme lähes täysin vapaaehtoisvoimin.

Tästä syystä peräänkuulutamme sen merkitystä, että näitä uusia kriteerejä päätettäessä ja sovellettaessa huomioitaisiin nämä nuorisovetoisten järjestöjen erityispiirteet, jotta kaltaistemme järjestöjen on mahdollista saada tukea jatkossakin, ja nuorten osallisuus on sitä kautta turvattu.

Seuraavassa avaamme kysymyksiämme ja huolenaiheitamme uudistuksen pääpainopisteiden osalta:

1. Vaikuttavuusarviointi

Merkittävyyden ja vaikuttavuuden korostaminen, vaikkakin ne ovat toki tärkeitä kriteereitä, voi mittareista riippuen pienentää edelleen pienempien ja keskisuurten järjestöjen mahdollisuuksia saada valtionapua. Mikäli kaikkia järjestöjä vertaillaan toisiinsa esimerkiksi pelkästään saavutettujen nuorten lukumäärän perusteella ilman, että tätä suhteutetaan resursseihin, joita järjestöllä on käytettävissä, on kaltaistemme järjestöjen olla vaikea yltää samalle tasolle isompien toimijoiden kanssa, sillä nuorten itsensä pyörittämät järjestöt ovat usein pienempiä kuin esimerkiksi järjestöt, joilla on etabloitunut toiminta ja paljon resursseja. Mikäli apu ohjataan pelkästään tällaisille järjestöille, nuorten osallistaminen kärsii, kun heidän itsensä pyörittämiensä järjestöt voivat kuihtua pois, mikä johtaa myös väijäämättä järjestökentän monimuotoisuuden vähentymiseen. Kehoitamme myös huomioimaan, että valtionapu voi olla se tekijä, joka mahdollistaisi järjestölle toiminnan merkittävyyden ja vaikuttavuuden lisäämisen.

2. Valtakunnallisuus

Kuten vaikuttavuusarvioinnissa, myös valtakunnallisuuden uudessa määritelmässä syntyy riski siitä, että valtionapu ohjataan vain suurille ja etabloituneille järjestöille. Seitsemän maakunnan vaatimus on varsin kova, varsinkin kaltaisillemme järjestöille, joiden paikallisyhdistykset ovat historiansa ja jäsenkuntansa vuoksi keskittyneet korkeakoulu- ja kaupunkikeskeisiin. Online-saavutettavuuden merkityksen tunnistaminen onkin mielestämme tärkeä lisäys, joskin mitkä kriteerit sen osalta tarkalleen ovat, ei käy esityksestä vielä riittävän selvästi ilmi. Me, ja varmasti myös muut kaltaisemme nuorisovetoiset järjestöt, ovat totta kai jo pitkään pyrkineet laajentamaan toimintaansa valtakunnallisesti paremmin saavutettavaksi ja online-osallistumismahdollisuudet ovat yksi tärkeä osa tätä. Kuitenkin laajentumisen mahdollisuuksia kohdallamme rajoittavat vähäiset henkilö- ja taloudelliset resurssit, joten parhaista pyrkimyksistämme huolimatta, emme voi olla samalla tavoin valtakunnallisesti kattava kuin isompi yhdistys, jolla on omat paikallisyhdistykset ja työntekijät - ja mahdollisuus näiden ylläpitämiseen - kaikilla maakunnilla. Kehoitammekin valtakunnallisuuden määritelmän selkiyttämiseen sen suhteen millainen toiminta lasketaan vakituiseksi toiminnaksi alueella, esimerkiksi lasketaanko kouluvierailut lain tarkoittamaksi toiminnaksi.

3. Ajankohtaisuus

Myös ajankohtaisuuden vaatimuksessa ei mielestämme käy toistaiseksi riittävän selvästi ilmi, miten ja kuka tämän määrittelee. On hyvä, että aikomuksena on tarkastella nuorten kannalta ajankohtaisia aiheita pitkäjänteisesti eikä vuosittaisten trendien mukaisesti, mutta kysymme silti miten nämä aiheet määritellään. Painotammekin, että ajankohtaisuuden määrittelyssä tulee kuulla nuoria ja nuorisojärjestöjen edustajia, jotta keskiöön nousevat todella nuorille merkitykselliset aiheet.

Muuten vaarana on, että ajankohtaisuus-kriteeri ei palvele sille asetettua tarkoitusta ja että ulkopuolelta määritellyt tekijät sulkevat nuorisovetoisia järjestöjä avustusten ulkopuolelle.

4. Hallinto ja talous

Tunnistamme toki tarpeen huolehtia, että valtionavustusta saavan järjestön hallinto ja talous on hoidettu asianmukaisella tavalla. Haluamme kuitenkin nostaa esiin huomion liittyen tämän tarkastelun toteutukseen. Toiveenamme on, että tarkastelu toteutettaisiin tavalla, joka ei aiheuta avustusta saaville järjestöille liikaa ylimääräistä byrokratiaa. Kuten aiemminkin, nostamme jälleen esiin rajalliset henkilöresurssimme, sillä kohdallamme byrokratian pyörittämiseen vaadittavat henkilöresurssit ovat suoraan pois varsinaisesta toiminnastamme.

5. Valtionapukelpoisuuden poistaminen ilman kahden vuoden tarkastelua

Lopuksi esitämme vielä varauksemme kahden vuoden suoja-ajan poistamisesta valtionapukelpoisuuden arvioinnissa. Kaltaisessamme järjestössä toimijat vaihtuvat luonnostaan vuosittain, joka tuo mukanaan sekä kehittymismahdollisuuksia että riskejä. Tämä saatta myös äärimmäisessä tapauksessa johtaa toiminnan häiriintymiseen tietyinä yksittäisenä vuonna, sillä toimintamme lepää niin vahvasti nuorten vapaaehtoisen toiminnan varassa. Siksi mahdollisuus tippua valtionapukelpoisuuden piiristä yksittäisen hankalan vuoden seurauksena - jonka todennäköisyyttä aikamme monet kriisit ovat merkittävästi kasvattaneet - herättää meissä huolta.

Kaiken kaikkiaan, haluamme tämän lausunnon myötä nostaa esiin mahdolliset riskit, joita uudistus saattaa tuoda kaltaisillemme nuorisovetoisille järjestöille, ja painotamme sen tärkeyttä, että arvioinnissa otetaan huomioon millä resursseilla kukin järjestö työtään toteuttaa. Olisi varsin epäreilua vertailla suoraan toisiinsa ja asettaa samoja vaatimuksia kaltaisillemme järjestölle, joka pyörii vapaaehtoisvoimin, sekä toimijalle, jolla on useita kymmeniä työntekijöitä. Lisäksi nuorisovetoisten järjestöjen toimintaedellytysten huonontuminen valtionavustuksen vaarantumisen vuoksi olisi äärimmäisen haitallista nuorten osallisuudelle, sillä se ei toteudu missään niin hyvin, kuin järjestössä, jossa nuoret itse ovat vastuussa kaikesta.

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskus (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

-

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

-

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

-

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

-

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

-

Ojala Camilla
Suomen YK-nuoret